

KENNIS OVER GEZONDHEID EN GEZONDHEIDSPREVENTIE

GEZONDHEIDSENQUÊTE 2018

WIE WE ZIJN

SCIENSANO telt meer dan 700 medewerkers die zich elke dag opnieuw inzetten voor ons motto: levenslang gezond. Zoals uit onze naam blijkt, vormen wetenschap en gezondheid de kern van ons bestaan. De kracht van Sciensano ligt in de holistische en multidisciplinaire benadering van gezondheid. Onze aandacht gaat daarbij uit naar het nauwe en onlosmakelijke verband tussen de gezondheid van mensen en die van dieren, en hun omgeving (het "One health" concept). Daarom combineren we meerdere invalshoeken in ons onderzoek om op een unieke manier bij te dragen aan ieders gezondheid. SCIENSANO kan hiervoor verder bouwen op de meer dan 100 jaar wetenschappelijke expertise van het voormalige Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie (CODA) en het vroegere Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV).

Sciensano

Epidemiologie en volksgezondheid

Levensstijl en chronische ziekten

HIS 2018

Oktober 2019 • Brussel • België
Depotnummer: D/2019/14.440/77

KENNIS OVER GEZONDHEID EN GEZONDHEIDSPREVENTIE

Samenvatting van de resultaten

AUTEURS

STEFAAN DEMAREST

FINABA BERETE

RANA CHARAFEDDINE

Contactpersoon : stefaan.demarest@sciensano.be ; www.sciensano.be

Gelieve te citeren als:

S.Demarest, F. Berete, R. Charafeddine, L. Gisle, S. Drieskens, E. Braekman, D. Nguyen, J. Van der Heyden, L. Hermans, J. Tafforeau. **Gezondheidsenquête 2018: Kennis over gezondheid en gezondheidspreventie**. Samenvatting van de resultaten. Brussel, België: Sciensano. Rapportnummer: D/2019/14.440/77. Beschikbaar op: www.gezondheidsenquête.be

INHOUDSTAFEL

INLEIDING.....	7
ENKELE VASTSTELLINGEN VOOR 2018.....	9
GEZONDHEIDSVAAARDIGHEDEN.....	12
KENNIS EN HOUDING T.A.V. HIV/AIDS.....	14
VROEGTIJDIGE OPSPORING VAN CARDIOVASCULAIRE RISICOFACTOREN EN DIABETES	17
VROEGTIJDIGE OPSPORING VAN KANKER	19
VACCINATIE	26

INLEIDING

De zesde gezondheidsenquête werd in 2018 uitgevoerd in opdracht van alle ministers met een bevoegdheid op het domein van volksgezondheid (federaal en op het niveau van de gewesten en de gemeenschappen). De vijf voorgaande enquêtes werden uitgevoerd tussen 1997 en 2013. De organisatie van de enquête, de analyse van de gegevens en de publicatie van de resultaten werden toevertrouwd aan Sciensano, het Belgisch instituut voor gezondheid. Het veldwerk en de gegevensverzameling werden uitgevoerd in samenwerking met Statbel, het Belgische statistiekbureau.

Doordat de gezondheidsenquêtes herhaaldelijk worden uitgevoerd doorheen de tijd, maakt het een nuttig instrument om de gezondheidstoestand, de levenskwaliteit van de algemene bevolking en de risicofactoren voor de gezondheid op te volgen. Ze zijn bedoeld om de overheid te informeren over de evolutie van de gezondheidssituatie in het land, met als doel het gezondheidsbeleid zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften van de bevolking en zich te richten op de meest kwetsbare inwoners.

Het hoeft niet meer aangetoond te worden dat kennis over gezondheid en gezondheidspreventie van individuen belangrijke determinanten zijn die bijdragen tot de gezondheid van een bevolking.

De gezondheidsenquête bij een representatieve steekproef van de bevolking is een belangrijke informatiebron voor deze determinanten.

In het derde rapport staan kennis over gezondheid en gezondheidspreventie centraal. Meer bepaald worden de volgende onderwerpen behandeld :

1. Gezondheidsvaardigheden

Gezondheidsvaardigheden maken deel uit van een complex en multidimensionaal concept waarbij het gaat om het vermogen van individuen en groepen om informatie rond gezondheidszorg, rond de preventie van ziekte of rond gezond leven te identificeren, te begrijpen, te evalueren en te gebruiken. Mensen met een laag niveau van gezondheidsvaardigheden zijn minder therapietrouw en hebben minder kans om deel te nemen aan screeningsprogramma's of om beroep te doen op preventiediensten. In 2018 werd in de Gezondheidsenquête – en dit voor het eerst - de gezondheidsvaardigheden van de bevolking belicht.

2. Kennis en houding t.a.v. HIV/AIDS

De opvolging van de kennis rond HIV/AIDS en het gebruik van HIV-tests in de bevolking is van essentieel belang voor het plannen en monitoren van HIV-preventieprogramma's. Het maakt het met name mogelijk om demografische groepen te identificeren waarvoor deze programma's moeten worden versterkt. Dit is niet alleen belangrijk voor de preventie van infecties, maar ook omdat de houding ten opzichte van HIV-positieve mensen en de discriminatie waaraan ze nog steeds worden blootgesteld, nauw verbonden is met de kennis van de wijze van overdracht

3. Preventie, meer bepaald rond...

- Vroegtijdige opsporing van cardiovasculaire risicofactoren en van diabetes
- Vroegtijdige opsporing van borstkanker, van baarmoederhalskanker en van dikkedarmkanker
- Vaccinatie tegen griep, pneumokokken en het humaan papillomavirus

Hart- en vaatziekten blijven de belangrijkste doodsoorzaak in België (verantwoordelijk voor 27,7% van de totale sterfte), gevolgd door kanker (26,4% van alle doodsoorzaken). Voor België zijn borstkanker, baarmoederhalskanker en dikkedarmkanker belangrijke problemen voor de volksgezondheid. Hun vroegtijdige opsporing (secundaire preventie) is dus een belangrijk element voor het verminderen van de specifieke mortaliteit die aan hen wordt toegeschreven.

Vaccinatie is essentieel voor de preventie van bepaalde ziekten zoals griep, pneumokokkeninfecties en humaan papillomavirusinfecties. Daarom bevelen de Belgische en internationale gezondheidsautoriteiten vaccinatie tegen deze ziekteverwekkers aan, vooral dan in de risicopopulatie. In de Gezondheidsenquête wordt nagegaan in welke mate het Belgische gezondheidssysteem erin slaagt de internationale doelstellingen aangaande vaccinatie te halen.

Dit document bevat de belangrijkste resultaten van de enquête met betrekking tot de kennis en de praktijk rond gezondheidspreventie, samen met de tabellen die de evolutie van de gegevens voor België en voor elk van de drie gewesten weergeven.

Het methodologische onderzoeksrapport van 2018 en de volledige rapporten rond de gezondheidstoestand (rapport 1), de risicofactoren voor de levensstijl (rapport 2) en de preventieve kennis en praktijken op gezondheidsgebied (rapport 3) zijn online beschikbaar:

https://his.wiv-isp.be/nl/Gedeelde%20%20documenten/Method_NL_2018.pdf

https://his.wiv-isp.be/nl/SitePages/Volledige_rapporten_2018.aspx

ENKELE VASTSTELLINGEN VOOR 2018

Gezondheidsvaardigheden

De prevalentie van lage gezondheidsvaardigheden is hoog in België.

Ook al heeft tweederde van de Belgen van 15 jaar en ouder een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden, toch blijft het zo dat een op de drie Belgen te weinig weet over gezondheid.

De meest kwetsbare groepen hebben een onvoldoende niveau van gezondheidsvaardigheden

De meest kwetsbare mensen, zoals chronisch zieken, ouderen en laaggeschoolden, worden het meest door een gebrek aan gezondheidsvaardigheden getroffen. Met andere woorden, de groepen die het meest behoefte hebben aan gezondheidszorg en gezondheidsbevordering en de groepen die er het minst van profiteren, hebben een lager niveau van gezondheidsvaardigheden dan het gemiddelde van de bevolking.

Kennis over en gedrag rond HIV/AIDS

De inwoners van België identificeren over het algemeen vrij goed de middelen om ons te beschermen tegen het risico van seksuele overdracht van HIV.

De respondenten geven over het algemeen vrij goed de middelen aan om bescherming te bieden tegen het risico van seksuele overdracht van HIV, met name wat betreft het gebruik van condooms, met cijfers van ongeveer 85,4% onder de 15- tot 24-jarigen en 90,1% onder de 25- tot 54-jarigen.

Toch blijven er nog steeds misvattingen bestaan: minder dan de helft van de Belgen heeft een brede en correcte kennis van HIV/AIDS.

Veel mensen weten dat HIV-besmetting asymptomatisch kan zijn en dat HIV niet wordt overgedragen door eenvoudig contact. Nochtans, zijn er nog steeds misvattingen over speekseltransmissie gezien drie op de tien mensen niet weten dat HIV niet wordt overgedragen door het drinken van het glas van een persoon met AIDS. Slechts 48,2% van de bevolking heeft een brede en correcte kennis van HIV/AIDS.

Twee groepen zouden het onderwerp moeten zijn van een voortdurende bewustmakingscampagne

De analyse van deze indicatoren aan de hand van sociaal-demografische variabelen heeft het mogelijk gemaakt twee subgroepen te identificeren die het voorwerp moeten uitmaken van duurzame bewustmakingsinspanningen: jongeren en laagopgeleiden.

Vroegtijdige opsporing van cardiovasculaire risicofactoren en van diabetes

De meeste inwoners van dit land worden opgevolgd voor cardiovasculaire risicofactoren en diabetes

Uit de gezondheidsenquête 2018 blijkt dat negen van de tien mensen van 15 jaar en ouder de afgelopen vijf jaar een bloeddrukmeting door een gezondheidswerker hebben ondergaan; twee derde geeft aan dat hun bloedcholesterolgehalte de afgelopen vijf jaar door een gezondheidswerker is gemeten en 70% dat het bloedsuikergehalte in de afgelopen drie jaar door een gezondheidswerker is gemeten.

Vroegtijdige opsporing van borstkanker, baarmoederhalskanker en dikkedarmkanker

Minder mammografieën en uitstrijkjes, maar meer opsporing voor dikkedarmkanker in de doelgroepen

In België heeft 67,3% van de vrouwen in de leeftijd van 50 tot 69 jaar de laatste twee jaar een mammografie ondergaan en 68,1% van de vrouwen in de leeftijd van 20 tot 69 jaar heeft de laatste drie jaar een uitstrijkje gehad. Deze percentages zijn lager in vergelijking met de resultaten van de vorige gezondheidsenquête en dit vooral wat mammografie betreft (75,5% in 2013).

De situatie is duidelijk gunstiger voor de vroegtijdige opsporing van dikkedarmkanker bij 50-74-jarigen : het percentage personen bij wie een fecaal occult bloedtest (FOBT) werd uitgevoerd, is de afgelopen tien jaar verviervoudigd van 8,9% in 2008 tot 36,0% in 2018. Deze stijging is vooral te verklaren door de zeer gunstige evolutie hieromtrent in het Vlaams Gewest.

Gewestelijke verschillen als gevolg van verschillen in gewestelijke beleid

Vooraf rond de vroegtijdige opsporing van dikkedarmkanker op basis van FOBT zijn er duidelijke gewestelijke verschillen. Waar in het Waals Gewest tussen 2013 en 2018 een lichte stijging is vast te stellen van het percentage personen bij wie een FOBT werd uitgevoerd (van 16,4% tot 19,4%), bleef dit percentage quasi stabiel (19%) in het Brussels Gewest. In het Vlaamse Gewest verdrievoudigde het percentage in nauwelijks vijf jaar : van 16,2% in 2013 tot niet minder dan 48,1% in 2018. Deze stijging kan zonder twijfel verklaard worden door het Vlaams Bevolkingsonderzoek Dikkedarmkanker, waarbij screeningskits naar personen behorend tot de risicogroep worden gestuurd en het onderzoek van het staal in het labo gratis is.

Vroegtijdige opsporing verloopt niet altijd volgens de aanbevelingen, waardoor de effectiviteit van de programma's wordt belemmerd

Uit de Gezondheidsenquête blijkt dat vroegtijdige opsporing niet altijd goed worden uitgevoerd. Zowel bij de vroegtijdige opsporing van borst- als baarmoederhalskanker is er sprake van « over screening »: vroegtijdige opsporing bij vrouwen die niet (meer) tot de doelgroep behoren, maar ook een te frequente vroegtijdige opsporing bij vrouwen die er wel deel van uitmaken.

Tegelijk wordt een aanzienlijk percentage van de personen mensen uit de doelgroep niet bereikt. Dit is bijvoorbeeld het geval voor ongeveer drie op de tien vrouwen voor wat de vroegtijdige opsporing van baarmoederhalskanker betreft en voor meer dan één op de twee mensen personen voor wat de FOBT test betreft.

Vroegtijdige opsporing van kanker bij de achtergestelde bevolking is minder goed

Er bestaan sociale ongelijkheden voor wat de vroegtijdige opsporing van de hier bestudeerde vormen van kanker: de laagst geschoolden worden minder goed bereikt.

Vaccinatie tegen griep, pneumokokken en het humaan papillomavirus

Minder dan één persoon op twee bij de risicogroep werd tegen griep ingeënt tijdens het laatste vaccinatie seizoen

België blijft ver achter bij de internationale aanbevelingen inzake de vaccinatie van mensen die een risico lopen tegen griep. Slechts 46,2% van de risicopersonen zijn tijdens het laatste vaccinatie seizoen tegen influenza gevaccineerd, een percentage dat ver verwijderd is van de doelstelling van 75% die door internationale organisaties wordt aanbevolen.

De vaccinatiegraad is te laag voor pneumokokken en het humaan papillomavirus

Vaccinatie tegen pneumokokken is nog geen onderdeel van de Belgische routine. In de afgelopen vijf jaar is minder dan een op tien risicopersonen gevaccineerd tegen pneumokokken.

Zo gaf slechts één op de vier vrouwen (26,4%) in de leeftijd van 10 tot 44 jaar aan ten minste eenmaal te zijn gevaccineerd tegen humaan papillomavirus. Dit percentage varieert sterk naargelang het gewest (hoger in het Vlaamse Gewest), de leeftijd en het sociaal-economisch niveau (een lager percentage bij laaggeschoolde vrouwen, vooral in het Brusselse en Waalse Gewest).

GEZONDHEIDSVAAARDIGHEDEN

Gezondheidsvaardigheden, in het engels 'health literacy', is een complex en multidimensioneel concept dat verwijst naar de mate waarin individuen en groepen over het vermogen beschikken om informatie verkrijgen, te verwerken en te begrijpen zodat ze beslissingen kunnen nemen omtrent gezondheidszorg, de preventie van ziekten en de promotie van gezondheid. Gezondheidsvaardigheden worden beschouwd als belangrijke determinanten voor gezondheid. Naast de belangrijke rol die ze spelen in therapietrouw, zelfzorg, ziektepreventie en gezondheidspromotie worden gezondheidsvaardigheden ook beschouwd als mediators om ongelijkheden in gezondheid aan te pakken. In 2018 werd voor het eerst het HLS-EU-Q6 instrument opgenomen in de gezondheidsenquête. Het gaat hierbij om een korte vragenlijst op basis waarvan -in algemene termen- de gezondheidsvaardigheden van de bevolking ingeschat kan worden.

De resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

- In 2018, heeft 66,6% van de personen van 15 jaar en ouder een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden, 27,8% een beperkt niveau en 5,6% een onvoldoende niveau. Globaal heeft dus 33,4% van de personen van 15 jaar een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden en heeft dus 1 inwoner op 3 een onvoldoende kennis op het domein van gezondheid.
- Mannen zijn, relatief gezien, talrijker om een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden te hebben: 68,3% van de mannen tegen 65,0% van de vrouwen hebben een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden.
- Personen van 75 jaar en ouder zijn significant minder talrijk om een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden te hebben (54,5%) in vergelijking met de jongere leeftijdsgroepen (percentages variërend van 63,0% en 72,5% in de leeftijdsgroepen van 25 tot 74 jaar).
- Het niveau van gezondheidsvaardigheden stijgt op een significante wijze met het opleidingsniveau: 71,7% van diegenen met een diploma hoger onderwijs hebben een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden. Bij diegenen met een diploma hoger secundair gaat het om 65,2%, bij diegenen met een diploma lager secundair om 55,4% en bij diegenen met een diploma lager onderwijs/geen diploma om 43,2%.
- Het percentage personen met een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden is het hoogst in het Vlaams Gewest (69,3%) in vergelijking met de overige gewesten (63,2% in het Brussels Gewest en 62,7% in het Waals Gewest).
- Het niveau van gezondheidsvaardigheden stijgt met een betere gezondheid: personen die een slechte subjectieve gezondheid rapporteren en zij de minstens twee langdurige aandoeningen melden, zijn minder talrijk om een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden te hebben.

De prevalentie van een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden is belangrijk in België. Daarenboven tonen de resultaten dat de langdurig zieken, de oudere bevolking of diegenen met een laag opleidingsniveau – in andere termen die groepen die het meest nood hebben aan gezondheidszorg en gezondheidspromotie – een lager niveau van gezondheidsvaardigheden vertonen in vergelijking met het gemiddelde van de algemene bevolking. Het is dus belangrijk om rekening te houden met het lage niveau van deze bevolkingsgroepen en om maatregelen te nemen die hun zal toelaten het hoofd te laten bieden aan een samenleving en een gezondheidssysteem die meer en meer complex worden. Om dit te bewerkstelligen, stelt de WHO volgende strategieën voor: (1) initiatieven ontwikkelen om het niveau van gezondheidsvaardigheden in de bevolking te verhogen; (2) verbeteren van de opsporing van mensen met een laag niveau van gezondheidsvaardigheden tijdens contacten met gezondheidswerkers en de communicatie aan te passen; en (3) het creëren van "health literate organisations" die de ondersteuning van gezondheidsvaardigheden in hun beleid en werking.

Tabel 1 | Prevalentie van gezondheidsvaardigheden in België 2018

	2018
Gemiddelde score voor gezondheidsvaardigheden bij de bevolking van 15 jaar en ouder	3,09
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	66,6
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een beperkt niveau van gezondheidsvaardigheden	27,8
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een onvoldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	5,6
Percentage van de bevolking van 15 en ouder met een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden	33,4

Tabel 2 | Prevalentie van gezondheidsvaardigheden in het Vlaams Gewest 2018

	2018
Gemiddelde score voor gezondheidsvaardigheden bij de bevolking van 15 jaar en ouder	3,13
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	69,3
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een beperkt niveau van gezondheidsvaardigheden	25,3
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een onvoldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	5,5
Percentage van de bevolking van 15 en ouder met een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden	30,7

Tabel 3 | Prevalentie van gezondheidsvaardigheden in het Brussels Gewest 2018

	2018
Gemiddelde score voor gezondheidsvaardigheden bij de bevolking van 15 jaar en ouder	3,08
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	63,2
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een beperkt niveau van gezondheidsvaardigheden	32,1
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een onvoldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	4,7
Percentage van de bevolking van 15 en ouder met een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden	36,8

Tabel 4 | Prevalentie van gezondheidsvaardigheden in het Waals Gewest 2018

	2018
Gemiddelde score voor gezondheidsvaardigheden bij de bevolking van 15 jaar en ouder	3,02
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een voldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	62,7
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een beperkt niveau van gezondheidsvaardigheden	31,3
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder met een onvoldoende niveau van gezondheidsvaardigheden	6,1
Percentage van de bevolking van 15 en ouder met een zwak niveau van gezondheidsvaardigheden	37,3

KENNIS EN HOUDING T.A.V. HIV/AIDS

Het doel van deze module is om de kennis van HIV/AIDS in de bevolking te bestuderen en na te gaan in welke mate men zich laat testen voor HIV. Deze informatie is essentieel voor de planning en opvolging van HIV-preventiecampagnes. Op die manier kunnen bevolkingsgroepen geïdentificeerd worden waarvoor programma's moeten worden versterkt. Dit is niet alleen belangrijk voor de preventie van HIV, maar ook omdat de houding t.o.v. seropositieve personen en de discriminatie waaraan deze nog worden blootgesteld heel sterk gebonden is aan de kennis over de overdrachtsmethode.

De resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

- In België weet 85,3% van de personen van 15 jaar en ouder dat het gebruik van een condoom een effectief middel is om zich tegen seksuele overdracht van HIV te beschermen en 74,4% weet dat het hebben van één trouwe partner die geen drager is van HIV een veilige preventieve methode is.
- Van de bevolking van 15 jaar en ouder weet 83,8% dat een persoon die er gezond uitziet, kan besmet zijn met HIV en 89,9% weet dat HIV niet wordt overgedragen door een omhelzing of door de hand te schudden van een besmette persoon, maar een kleiner percentage (69,9%) weet dat HIV niet wordt overgedragen door van hetzelfde glas te drinken als een besmette persoon.
- Slechts 48,2% van de bevolking identificeert correct de twee methoden om zich tegen HIV te beschermen en verwerpt de drie foute percepties over HIV-overdracht, en heeft dus een uitgebreide en correcte kennis over HIV/AIDS.
- Mannen hebben vaker dan vrouwen een uitgebreide en correcte kennis over HIV (50,2% tegenover 46,3%).
- 26,4% van de bevolking van 15 jaar en ouder geeft aan ooit een HIV-test te hebben ondergaan. Dit percentage bedraagt 4,8% als het om een HIV-test in de afgelopen 12 maanden gaat.
- Twee bevolkingsgroepen waaraan speciale aandacht moet besteed worden voor sensibilisatie zijn jongeren en laagopgeleiden.
- Inwoners van het Vlaams Gewest lijken een minder goede kennis te hebben over HIV/AIDS en laten zich minder vaak testen dan personen in het Brussels en Waals Gewest.

Om preventief gedrag te versterken en de stigmatisatie die geassocieerd is met HIV/AIDS te verminderen, is het belangrijk om verder te sensibiliseren en de boodschap aan te passen aan bepaalde bevolkingsgroepen, met name de jongeren en de laagopgeleiden. Tegenwoordig focust de strijd tegen HIV/AIDS zich inderdaad op de « gecombineerde preventie », die bestaat uit het gebruik van een condoom, vroegtijdige opsporing en behandeling. In deze context zijn de preventiecampagnes geëvolueerd van een vrij eenvoudige boodschap, waarbij het gebruik van het condoom centraal staat, naar een meer complexe boodschap die verschillende aspecten omvat. Om de aandacht voor preventief gedrag niet te laten verslappen, is het belangrijk om deze complexe boodschap aan te passen aan de doelgroepen. In de volgende gezondheidsenquête zal het aangewezen zijn om te peilen naar de kennis van de bevolking over nieuwe thema's in verband met HIV, zoals de virale lading en het niet gebruiken van een condoom.

Tabel 5 | Evolutie van de kennis en houding t.o.v. HIV/AIDS in België 2008-2018

	2008	2013	2018
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
weet dat het hebben van slechts één trouwe en niet besmette seksuele partner beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	74,7
weet dat het gebruik van een condoom bij seksuele betrekkingen beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	85,3
de twee methoden om zich te beschermen tegen het risico op seksuele HIV-overdracht correct aangeeft	-	-	67,1
weet dat een persoon die er gezond uitziet, kan besmet zijn met HIV	-	-	83,8
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door een besmette persoon te omhelzen of de hand te schudden	-	-	89,0
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door van hetzelfde glas te drinken als een besmette persoon	-	-	69,9
drie belangrijke foute percepties over HIV/AIDS verwerpt	-	-	62,6
een uitgebreide en correcte kennis heeft over HIV	-	-	48,2
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan	4,8	5,6	4,8
ooit een HIV-test heeft ondergaan	23,6	26,5	26,4
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan en persoonlijk op de hoogte werd gebracht van het resultaat van de test	84,7	86,8	80,5

Tabel 6 | Evolutie van de kennis en houding t.o.v. HIV/AIDS in het Vlaams Gewest 2008-2018

	2008	2013	2018
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
weet dat het hebben van slechts één trouwe en niet besmette seksuele partner beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	74,4
weet dat het gebruik van een condoom bij seksuele betrekkingen beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	83,0
de twee methoden om zich te beschermen tegen het risico op seksuele HIV-overdracht correct aangeeft	-	-	64,8
weet dat een persoon die er gezond uitziet, kan besmet zijn met HIV	-	-	82,0
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door een besmette persoon te omhelzen of de hand te schudden	-	-	87,7
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door van hetzelfde glas te drinken als een besmette persoon	-	-	69,6
drie belangrijke foute percepties over HIV/AIDS verwerpt	-	-	61,1
een uitgebreide en correcte kennis heeft over HIV	-	-	45,8
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan	3,7	4,0	3,3
ooit een HIV-test heeft ondergaan	18,2	20,5	21,1
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan en persoonlijk op de hoogte werd gebracht van het resultaat van de test	93,9	87,7	86,6

Tabel 7 | Evolutie van de kennis en houding t.o.v. HIV/AIDS in het Brussels Gewest 2008-2018

	2008	2013	2018
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
weet dat het hebben van slechts één trouwe en niet besmette seksuele partner beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	73,2
weet dat het gebruik van een condoom bij seksuele betrekkingen beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	87,9
de twee methoden om zich te beschermen tegen het risico op seksuele HIV-overdracht correct aangeeft	-	-	68,1
weet dat een persoon die er gezond uitziet, kan besmet zijn met HIV	-	-	85,9
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door een besmette persoon te omhelzen of de hand te schudden	-	-	91,3
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door van hetzelfde glas te drinken als een besmette persoon	-	-	72,5
drie belangrijke foute percepties over HIV/AIDS verwerpt	-	-	66,6
een uitgebreide en correcte kennis heeft over HIV	-	-	52,4
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan	11,8	12,9	11,5
ooit een HIV-test heeft ondergaan	47,3	50,9	45,4
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan en persoonlijk op de hoogte werd gebracht van het resultaat van de test	85,1	87,2	99,7

Tabel 8 | Evolutie van de kennis en houding t.o.v. HIV/AIDS in het Waals Gewest 2008-2018

	2008	2013	2018
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
weet dat het hebben van slechts één trouwe en niet besmette seksuele partner beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	75,7
weet dat het gebruik van een condoom bij seksuele betrekkingen beschermt tegen het risico op seksuele HIV-overdracht	-	-	88,5
de twee methoden om zich te beschermen tegen het risico op seksuele HIV-overdracht correct aangeeft	-	-	71,0
weet dat een persoon die er gezond uitziet, kan besmet zijn met HIV	-	-	86,5
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door een besmette persoon te omhelzen of de hand te schudden	-	-	90,6
weet dat HIV niet kan overgedragen worden door van hetzelfde glas te drinken als een besmette persoon	-	-	69,8
drie belangrijke foute percepties over HIV/AIDS verwerpt	-	-	64,2
een uitgebreide en correcte kennis heeft over HIV	-	-	51,2
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ...			
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan	4,9	6,9	5,6
ooit een HIV-test heeft ondergaan	28,0	32,4	30,5
in de afgelopen 12 maanden een HIV-test heeft ondergaan en persoonlijk op de hoogte werd gebracht van het resultaat van de test	86,9	87,1	89,5

VROEGTIJDIGE OPSPORING VAN CARDIOVASculaire RISICOFACTOREN EN DIABETES

Sinds de Gezondheidsenquête 2013 maken vragen rond de vroegtijdige opsporing van cardiovasculaire aandoeningen deel uit van de bevraging. Er wordt gevraagd of een gezondheidswerker in een specifieke referentieperiode respectievelijk de bloeddruk, het cholesterolgehalte en het bloedsuikergehalte heeft gemeten. Deze vragen zijn afkomstig van de Europese Gezondheidsenquête (EHIS), waardoor de resultaten makkelijk vergeleken kunnen worden met deze bekomen in de andere EU-landen. Dit zijn de voorname resultaten:

- 91% van de bevolking van 15 jaar en ouder geeft aan dat hun bloeddruk in de afgelopen vijf jaar door een gezondheidswerker werd gecontroleerd, bij 77% zelfs in het afgelopen jaar.
- 75% van de van de bevolking van 15 jaar en ouder geeft aan dat het cholesterolgehalte in hun bloed in de afgelopen vijf jaar werd gemeten door een gezondheidswerker, bij de senioren van 75 jaar en ouder gaat het om 94%.
- 70,2% van de van de bevolking van 15 jaar en ouder geeft aan dat het bloedsuikergehalte in de afgelopen drie jaar door een gezondheidswerker werd gemeten, een percentage dat hoger ligt bij vrouwen dan bij mannen.

Ondanks de belangrijke diagnostische en therapeutische vooruitgang in de cardiologie, is preventie nog steeds het belangrijkste element is van een significante en duurzame vermindering van cardiovasculaire ziekte en sterfte. De resultaten van de gezondheidsenquête geven aan dat wat de vroegtijdige opsporing van cardio-vasculaire risicofactoren betreft, de situatie gunstig is, d.i. een hoog percentage van de bevolking geeft aan in de referentieperiode getest te zijn geweest op bloeddruk, cholesteolgehalte en bloedsuikergehalte. De resultaten bekomen in België liggen zeer dicht bij de percentages teruggevonden voor de ganse EU. Nochtans is er nog ruimte voor verbetering, gezien voor elk van de risicofactoren de vroegtijdige opsporing in sommige EU-landen beter scoort dan in België.

Tabel 9 | Vroegtijdige opsporing van cardio-vasculaire risicofactoren en diabetes, België, 2013 - 2018

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder...	2013	2018
waarvan in de laatste vijf jaar de bloeddruk werd gemeten	90,7	91,3
waarvan in laatste drie jaar het cholesterolgehalte in het bloed werd gemeten	72,6	74,8
waarvan in de laatste drie jaar het bloedsuikergehalte in het bloed werd gemeten	68,0	70,2

Tabel 10 | Vroegtijdige opsporing van cardio-vasculaire risicofactoren en diabetes, Vlaams Gewest, 2013 - 2018

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder...	2013	2018
waarvan in de laatste vijf jaar de bloeddruk werd gemeten	90,9	92,1
waarvan in laatste drie jaar het cholesterolgehalte in het bloed werd gemeten	70,9	73,8
waarvan in de laatste drie jaar het bloedsuikergehalte in het bloed werd gemeten	65,7	68,5

Tabel 11 | Vroegtijdige opsporing van cardio-vasculaire risicofactoren en diabetes, Brussels Gewest, 2013 - 2018

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder...	2013	2018
waarvan in de laatste vijf jaar de bloeddruk werd gemeten	88,6	88,7
waarvan in laatste drie jaar het cholesterolgehalte in het bloed werd gemeten	72,5	73,9
waarvan in de laatste drie jaar het bloedsuikergehalte in het bloed werd gemeten	68,2	69,5

Tabel 12 | Vroegtijdige opsporing van cardio-vasculaire risicofactoren en diabetes, Waals Gewest, 2013 - 2018

Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder...	2013	2018
waarvan in de laatste vijf jaar de bloeddruk werd gemeten	91,3	91,0
waarvan in laatste drie jaar het cholesterolgehalte in het bloed werd gemeten	75,5	76,7
waarvan in de laatste drie jaar het bloedsuikergehalte in het bloed werd gemeten	75,0	73,2

VROEGTIJDIGE OPSPORING VAN KANKER

Vroegtijdige opsporing is een belangrijke strategie in de preventie van borstkanker, baarmoederhalskanker en dikkedarmkanker. Het terugdringen van sterfte door een vroege diagnose is een belangrijk doel voor de gezondheidsinstanties. Dientengevolge hebben internationale instanties aanbevelingen opgesteld voor wat betreft de vroegtijdige opsporing van kanker en dit vooral voor specifieke doelgroepen.

In een reeks aanbevelingen die in 2003 werd gepubliceerd, drong de EU-Raad er bij de lidstaten op aan om op bevolkingsniveau kankerscreening in te voeren of te intensiveren via een systematische aanpak. Meer bepaald gaat het over screeningtests voor de vroegtijdige opsporing van 1) borstkanker bij vrouwen van 50 tot 69 jaar, 2) dikkedarmkanker bij mannen en vrouwen van 50 tot 74 jaar, en 3) baarmoederhalskanker bij vrouwen met de eerste screening tussen 20-30 jaar. De Gezondheidsenquête 2018 is een waardevol hulpmiddel om de voortgang bij het naleven van deze aanbevelingen in België te volgen. Net zoals in de vorige edities, werden vragen opgenomen rond de vroegtijdige opsporing van de drie voorvermelde types kanker. De resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

Borstkankerscreening

- In België geeft 67,3% van de vrouwen behorend tot de doelgroep (van 50 tot 69 jaar) aan een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar. Zelfs buiten deze doelgroep zijn de percentages relatief hoog; 37,8% van de vrouwen in de leeftijdsgroep van 40 tot 49 jaar en 41,2% van de vrouwen in de leeftijdsgroep van 70 tot 79 jaar heeft een dergelijk onderzoek in de afgelopen twee jaar laten uitvoeren. Deze laatste cijfers geven aan dat het mammografisch onderzoek niet altijd volgens de aanbevelingen wordt toegepast.
- Het percentage vrouwen - behorend tot de doelgroep - dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar steeg significant tussen 1997 en 2004, was stabiel tot 2013 en daalde significant in 2018. Dit geldt zowel voor het nationaal niveau als voor het gewestelijk niveau. Specifiek in het Vlaams Gewest is deze daling opmerkelijk: tussen 2013 en 2018 daalde het percentage vrouwen dat aangeeft aan mammografie te hebben laten uitvoeren met bijna 10% (van 78,0% tot 68,4%).
- Binnen de doelgroep varieert het percentage vrouwen dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de laatste twee jaar nauwelijks volgens de leeftijd. Ondanks het bestaan van een nationaal opsporingsprogramma voor borstkanker, blijven sociale ongelijkheden op dit vlak bestaan: het percentage vrouwen dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren is hoger bij hoger opgeleide vrouwen. Dit fenomeen is meer nadrukkelijk aanwezig in het Brussels en Waals Gewest dan in het Vlaams Gewest.
- Het percentage vrouwen dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de laatste twee jaar ligt hoger in het Brussels Gewest (72,3%) dan in het Vlaams Gewest (68,4%) en het Waals Gewest (64,2%).
- De verdeling van het tijdstip van de laatste mammografie maakt een zekere 'overscreening' duidelijk: een relatief groot aantal vrouwen in de doelgroep geeft aan een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 12 maanden (35,0%), in vergelijking met het aantal vrouwen dat een dergelijk onderzoek heeft laten uitvoeren in de periode van 12 tot 24 maanden geleden (32,2%). Dit fenomeen is het duidelijkst in het Brussels Gewest waar 44,7% een mammografie heeft laten uitvoeren in de afgelopen 12 maanden en 25,7% in de periode van 12 tot 24 maanden geleden.

Opsporing van baarmoederhalskanker

- In België geeft 68,1% van de vrouwen in de leeftijdsgroep van 20 tot 69 jaar aan in de afgelopen drie jaar een baarmoederhalsuitstrijkje te hebben laten uitvoeren. De gewestelijke verschillen zijn hieromtrent beperkt: het gaat om 67,2% van de vrouwen in het Vlaams Gewest, om 66,2% van de vrouwen in het Brussels Gewest en om 70,4% van de vrouwen in het Waals Gewest.
- Op nationaal niveau is het percentage vrouwen in de leeftijdsgroep van 20 tot 69 jaar dat aangeeft een baarmoederhalsuitstrijkje te hebben laten uitvoeren in de afgelopen drie jaar vrij stabiel gebleven in de voorbije twintig jaar. Niettemin kan in het Brussels en het Waals gewest een daling van dit percentage worden vastgesteld en dit dan vooral in het Brussels Gewest (van 72,2% in 2013 tot 66,2% in 2018).
- Het percentage vrouwen in de leeftijdsgroep van 20 tot 69 jaar dat aangeeft een baarmoederhalsuitstrijkje te hebben laten uitvoeren varieert significant volgens leeftijd: van 46,7% in de leeftijdsgroep van 20 tot 24 jaar tot 82,6% in de leeftijdsgroep van 40 tot 44 jaar om dan progressief te dalen tot 45,4% in de leeftijdsgroep van 65 tot 69 jaar. Ook hieromtrent kunnen sociale ongelijkheden worden vastgesteld: het percentage 20 tot 69-jarige vrouwen dat aangeeft een baarmoederhalsuitstrijkje te hebben laten uitvoeren is (veel) lager bij de laag opgeleiden (47,3%) dan bij de hoogst opgeleiden (76,3%).
- Zoals dit ook het geval is voor het mammografisch onderzoek, wijst de verdeling met betrekking tot de tijd verstreken sinds het laatste baarmoederhalsuitstrijkje op een zekere 'overscreening': bij de helft van de vrouwen (49%) dat een baarmoederhalsuitstrijkje heeft laten uitvoeren in de afgelopen drie jaren, gebeurde dit in de afgelopen 12 maanden, tegenover 35,0% en 16% in de periode van respectievelijk de afgelopen 12 tot 24 maanden en 24 tot 36 maanden. De vroegtijdige opsporing van baarmoederhalskanker volgt ook niet altijd de normen hieromtrent: heel wat vrouwen die niet langer behoren tot de doelgroep geven aan een baarmoederhalsuitstrijkje te hebben laten uitvoeren (45,4% van de 70 tot 79-jarige vrouwen in het Brussels Gewest), terwijl ongeveer drie op tien vrouwen die behoren tot de doelgroep dergelijk onderzoek niet heeft ondergaan.

Colorectale kankerscreening

- In 2018 liet 36% van de bevolking in België in de doelgroep (50-74 jaar) een fecaal occult bloedtest (FOBT) uitvoeren in de twee jaar voorafgaand aan de enquête, terwijl 27,3% een colonoscopie onderging in de tien voorafgaande jaren. Wanneer men beide technieken combineert, blijkt dat in totaal 50,5% van de bevolking in de doelgroep zich heeft laat onderzoeken op dikkedarmkanker. Dit percentage ligt hoger in het Vlaams gewest (61,7%) dan in het Brussels (40,1%) en Waals gewest (34,0%).
- Het percentage personen in de leeftijdsgroep van 50 tot 74 jaar bij wie een FOBT werd uitgevoerd, is in de afgelopen tien jaar verviervoudigd: van 8,9% in 2008 tot 36,0% in 2018. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van een zeer sterke stijging in het Vlaams Gewest tussen 2013 en 2018 (van 16,2% tot 48,1%).
- Zowel met betrekking tot het vroegtijdig opsporen van dikkedarmkanker via FOBT als via colonoscopie kunnen zowel op nationaal niveau als op gewestelijk niveau sociale ongelijkheden worden vastgesteld. Deze zijn het meest opmerkelijk voor wat de opsporing via colonoscopie betreft in het Brussels Gewest, waar bij laag opgeleiden 13,7% aangeeft een dergelijk onderzoek te hebben ondergaan, terwijl het bij de hoogst opgeleiden om 37,4% gaat.
- In de doelgroep (50-74 jaar) geeft één persoon op twee (55,1%) aan nog nooit een FOBT te hebben ondergaan. Dit betekent dat er nog heel wat nood is aan sensibilisering hieromtrent bij deze doelgroep.

België haalt nog steeds niet de internationale doelstellingen voor wat de vroegtijdige opsporing van borstkanker en baarmoederhalskanker betreft. Het situeert zich rond het Europese gemiddelde dat in 2016 58% was voor de opsporing van borstkanker bij vrouwen van 50 tot 69 jaar (variërend van 6% in Roemenië tot 90% in Zweden) en 61% voor de opsporing van baarmoederhalskanker (variërend van 26% in Roemenië tot 87% in Oostenrijk).

De daling in vroegtijdige opsporing van borstkanker en baarmoederhalskanker, zoals dit voor België kon worden vastgesteld, weerspiegelt een algemene tendens op Europees niveau waar in vele lidstaten de vroegtijdige opsporing van deze kankers in de loop van de afgelopen tien jaren aanzienlijk is gedaald.

Ondanks de gunstige evolutie voor wat de vroegtijdige opsporing van dikkedarmkanker betreft voor de doelgroep in de afgelopen tien jaar, blijft er nog heel wat werk voor de boeg. Bijkomende inspanningen op dit domein dienen nog genomen te worden.

Tabel 13 | Evolutie van de vroegtijdige opsporing van kankers in België 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Percentage vrouwen ... dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar						
van 15 jaar en ouder	25,6	31,1	36,1	37,3	38,5	35,7
van 50 - 69 jaar	49,2	58,9	71,0	72,7	75,5	67,3
Verdeling van de vrouwen van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste mammografie						
Minder dan 1 jaar	12,9	19,1	21,4	22,7	22,4	18,9
1 jaar tot minder dan 2 jaar	12,7	12,1	14,6	14,6	16,2	16,8
2 jaar of meer	14,1	14,9	14,3	17,7	21,1	21,3
Nooit	60,3	54,0	49,6	45,0	40,4	43,0
Percentage van de vrouwen ... dat aangeeft een uitstrijkje van de baarmoederhals te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 3 jaar						
van 15 jaar en ouder	56,8	55,6	58,6	57,3	59,1	56,4
van 20 - 69 jaar	65,0	65,4	67,8	67,5	68,7	68,1
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 2 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	5,1	8,4	17,0
van 50 - 74 jaar	-	-	-	8,9	16,5	36,0
Verdeling van de bevolking van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang						
Minder dan 1 jaar	-	-	-	2,8	4,5	10,5
1 jaar tot minder dan 2 jaar	-	-	-	2,3	3,9	6,6
2 jaar of meer	-	-	-	4,6	4,5	5,7
Nooit	-	-	-	90,3	87,1	77,3
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een colonoscopie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 10 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	-	14,4	17,2
van 50 - 74 jaar	-	-	-	-	24,3	27,3

Tabel 14 | Evolutie van de vroegtijdige opsporing van kankers in het Vlaams Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Percentage vrouwen ... dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar						
van 15 jaar en ouder	22,9	27,8	33,7	35,1	37,9	33,6
van 50 - 69 jaar	45,9	54,4	69,6	71,3	78,0	68,4
Verdeling van de vrouwen van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste mammografie						
Minder dan 1 jaar	10,1	16,8	19,6	20,2	22,3	16,6
1 jaar tot minder dan 2 jaar	12,7	11,0	14,1	14,8	15,6	16,9
2 jaar of meer	15,0	14,0	14,8	18,3	22,1	22,9
Nooit	62,1	58,2	51,5	46,6	40,0	43,6
Percentage van de vrouwen ... dat aangeeft een uitstrijkje van de baarmoederhals te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 3 jaar						
van 15 jaar en ouder	61,5	57,4	57,3	54,0	56,2	54,4
van 20 - 69 jaar	69,7	67,2	66,9	64,1	66,1	67,2
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 2 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	5,0	8,4	22,3
van 50 - 74 jaar	-	-	-	8,5	16,2	48,1
Verdeling van de bevolking van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang						
Minder dan 1 jaar	-	-	-	2,5	4,8	13,7
1 jaar tot minder dan 2 jaar	-	-	-	2,5	3,7	8,6
2 jaar of meer	-	-	-	4,2	3,9	6,8
Nooit	-	-	-	90,9	87,7	70,9
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een colonoscopie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 10 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	-	14,1	18,5
van 50 - 74 jaar	-	-	-	-	23,4	28,7

Tabel 15 | Evolutie van de vroegtijdige opsporing van kankers in het Brussels Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Percentage vrouwen ... dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar						
van 15 jaar en ouder	29,3	35,5	34,9	35,1	36,8	36,1
van 50 - 69 jaar	57,7	71,5	72,3	69,7	74,8	72,3
Verdeling van de vrouwen van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste mammografie						
Minder dan 1 jaar	18,3	23,0	21,6	25,2	23,2	21,7
1 jaar tot minder dan 2 jaar	11,0	12,5	13,3	9,9	13,6	14,4
2 jaar of meer	12,8	13,1	13,4	16,4	16,7	16,8
Nooit	57,9	51,4	51,7	48,4	46,5	47,1
Percentage van de vrouwen ... dat aangeeft een uitstrijkje van de baarmoederhals te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 3 jaar						
van 15 jaar en ouder	52,2	56,0	63,2	64,6	67,4	59,6
van 20 - 69 jaar	59,4	67,2	71,6	71,8	72,3	66,2
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 2 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	5,6	8,7	8,7
van 50 - 74 jaar	-	-	-	11,8	19,9	19,4
Verdeling van de bevolking van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang						
Minder dan 1 jaar	-	-	-	3,5	4,3	5,8
1 jaar tot minder dan 2 jaar	-	-	-	2,1	4,4	2,9
2 jaar of meer	-	-	-	5,3	6,5	4,6
Nooit	-	-	-	89,1	84,8	86,7
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een colonoscopie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 10 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	-	18,9	16,7
van 50 - 74 jaar	-	-	-	-	36,4	32,2

Tabel 16 | Evolutie van de vroegtijdige opsporing van kankers in het Waals Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Percentage vrouwen ... dat aangeeft een mammografie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen twee jaar						
van 15 jaar en ouder	29,1	35,7	40,7	42,3	40,2	39,2
van 50 - 69 jaar	52,5	63,8	73,2	76,6	70,5	64,2
Verdeling van de vrouwen van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste mammografie						
Minder dan 1 jaar	16,0	21,9	24,7	26,9	22,4	22,0
1 jaar tot minder dan 2 jaar	13,1	13,8	16,0	15,4	17,9	17,2
2 jaar of meer	13,0	17,0	13,8	16,9	20,2	19,9
Nooit	57,9	47,4	45,5	40,8	39,6	40,9
Percentage van de vrouwen ... dat aangeeft een uitstrijkje van de baarmoederhals te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 3 jaar						
van 15 jaar en ouder	49,9	52,2	59,6	62,0	62,9	59,0
van 20 - 69 jaar	58,1	61,2	68,5	73,3	73,0	70,4
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 2 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	5,2	8,2	10,3
van 50 - 74 jaar	-	-	-	9,1	16,4	19,4
Verdeling van de bevolking van 15 jaar en ouder volgens de tijd verstreken sinds de laatste test voor het opsporen van occult bloed in de stoelgang						
Minder dan 1 jaar	-	-	-	3,2	4,0	6,2
1 jaar tot minder dan 2 jaar	-	-	-	2,0	4,2	4,2
2 jaar of meer	-	-	-	5,3	5,4	4,2
Nooit	-	-	-	89,5	86,4	85,5
Percentage van de bevolking ... dat aangeeft een colonoscopie te hebben laten uitvoeren in de afgelopen 10 jaar						
van 15 jaar en ouder	-	-	-	-	13,9	15,1
van 50 - 74 jaar	-	-	-	-	23,4	23,7

VACCINATIE

De Wereldgezondheidsorganisatie (WGO), Europa met de « European Community Health Indicators » en ook de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), raden aan om over voldoende informatie te beschikken over de vaccinatiegraad bij de bevolking en deze informatie regelmatig te actualiseren. Deze gegevens kunnen direct gebruikt worden door diegenen die verantwoordelijk zijn op het gebied van vaccinatie.

In België wordt de vaccinatiegraad bij kinderen al via verschillende methode en op regelmatige wijze gemeten. Voor de volwassenen is er echter zeer weinig informatie over de vaccinatiegraad aanwezig; zij vormen dan ook de voornaamste doelgroep van de module rond vaccinatie in de gezondheidsenquête. De vaccinaties die aan bod komen in 2018 betreffen influenza (griep), pneumokokken en humaan papillomavirus.

De resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

Griepvaccinatie

- Bijna een derde van de bevolking (31,8%) werd ooit tegen griep gevaccineerd. In het laatste vaccinatie seizoen werd 22,6% van de bevolking gevaccineerd tegen griep.
- Bij de risicopopulatie (personen van 65 jaar en ouder, of personen van 15 jaar en ouder met een specifieke chronische ziekte (astma, chronische bronchitis, hart- en vaatziekten, hoge bloeddruk, nieraandoeningen of diabetes)), werd 56,8% ooit gevaccineerd tegen griep, 45,7% werd in de afgelopen 12 maanden gevaccineerd en 46,2% werd in het afgelopen griepseizoen gevaccineerd.
- Bij de risicopopulatie is het percentage dat ooit tegen griep werd gevaccineerd significant hoger in het Vlaams Gewest (65,7%) dan in het Brussels (49,1%) en het Waals Gewest (43,9%). Hetzelfde geldt voor de vaccinatiegraad in de afgelopen 12 maanden (51,8% in het Vlaams Gewest tegenover 38,5% in het Brussels en 37,4% in het Waals Gewest) en in het afgelopen vaccinatie seizoen (51,9% in het Vlaams Gewest tegenover 35,4% in het Brussels en 39,3% in het Waals Gewest).
- De vaccinatiegraad tegen griep bij de risicopopulatie (hetzij het percentage dat ooit tegen griep werd gevaccineerd, hetzij in de afgelopen 12 maanden, hetzij in het afgelopen griepseizoen) is van 1997 tot 2004 significant gestegen, waarna het stabiel is gebleven tussen 2004 en 2018. Ongeveer dezelfde trend wordt ook in het Vlaams Gewest waargenomen. Daarentegen stellen we in de twee andere gewesten een daling van de vaccinatiegraad vast: vanaf 2008 in het Brussels Gewest en vanaf 2004 in het Waals Gewest en dit zowel voor wat betreft de vaccinatie in de afgelopen 12 maanden als voor de vaccinatie in het afgelopen vaccinatie seizoen.
- Bij de risicopopulatie is de vaccinatiegraad tegen griep significant hoger bij mannen dan bij vrouwen, behalve voor wat de vaccinatie in het afgelopen seizoen betreft. De vaccinatiegraad neemt toe met de leeftijd en er zijn sociale ongelijkheden op dit gebied aangezien het percentage van de risicopopulatie gevaccineerd tegen griep niet significant varieert volgens opleidingsniveau.

Pneumokokkenvaccinatie

- In België werd in de laatste vijf jaar slechts 8,6% van de risicopersonen (personen van 65 jaar en ouder, of personen van 45 jaar en ouder met een specifieke chronische ziekte (astma, chronische bronchitis, hart- en vaatziekten, hoge bloeddruk, nieraandoeningen of diabetes)) gevaccineerd tegen pneumokokken. Deze vaccinatiegraad varieert niet op een significante manier volgens gewest.
- De vaccinatiegraad tegen pneumokokken bij de risicopopulatie is tussen 2004 (12,6%) en 2008 (11,0%) stabiel gebleven, maar is in 2013 (8,5%) significant gedaald. Dit cijfer is nagenoeg hetzelfde gebleven in 2018 (8,6%). Deze trend is gelijkaardig op niveau van de gewesten, behalve in het Brussel Gewest waar de daling tot 2018 is doorgezet.
- Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen voor wat betreft het percentage van de risicopopulatie dat de laatste vijf jaar tegen pneumokokken is gevaccineerd. Dit percentage is zeer laag voor de leeftijdsgroep van 45-54 jaar (minder dan 1%) en neemt geleidelijk toe tot 12,8% bij de 75-plussers. Zoals bij griep worden ook hier geen sociale ongelijkheden vastgesteld.

Vaccinatie tegen humaan papillomavirus

- In België geeft 26,4% van de vrouwen van 10 tot 44 jaar aan dat ze ooit gevaccineerd zijn geweest tegen het humaan papillomavirus. De vaccinatiegraad is beter in het Vlaams Gewest (28,6%) dan in de twee andere gewesten (25,5% in het Waals en 20,0% in het Brussels Gewest)
- Op nationaal niveau is het percentage vrouwen van 10 tot 44 jaar dat ooit tegen het humaan papillomavirus gevaccineerd is geweest significant gestegen tussen 2013 en 2018 (van 17,8% tot 26,4%). Een gelijkaardige tijdstrend wordt vastgesteld op regionaal niveau (en meer bepaald in het Brussels en Waals Gewest waar het percentage in die periode verdubbeld is): van 23,9% tot 28,6% in het Vlaams Gewest, van 10,1% tot 20,0% in Brussels en van 10,8% tot 25,5% in Waals Gewest.
- Bij de vrouwen van 10 tot 44 jaar varieert de vaccinatiegraad volgens de leeftijd: van 19,3% in de leeftijdsgroep van 10-14 jaar, tot bijna zes vrouwen op de tien (58,5%) in de leeftijdsgroep van 20-24 jaar, om vervolgens te dalen tot 14,7% in de leeftijdsgroep van 30-34 jaar. Daarna is de vaccinatiegraad beduidend lager. Op regionaal niveau is de leeftijdsverdeling min of meer gelijk aan die voor België. De vaccinatiegraad bij de 20-24-jarigen is aanzienlijk hoger in het Vlaams Gewest (71,2%) en aanzienlijk lager in het Brussels Gewest (41,1%). Hier worden sociale ongelijkheden waargenomen: de vaccinatiegraad is lager bij de laagopgeleide vrouwen en hoger bij de hoogopgeleide vrouwen. Dit is vooral het geval voor het Brussels en het Waals Gewest, maar niet voor het Vlaams Gewest.
- In België geeft 11,4% van de vrouwen van 10 tot 44 jaar die gevaccineerd zijn tegen het papillomavirus aan dat dit in de afgelopen 12 maanden is gebeurd, 19,1% tussen de afgelopen 12 en 24 maanden, 30,1% tussen de afgelopen 2 en 5 jaar en 39,3% langer dan 5 jaar geleden. Het zijn vooral de jonge meisjes die in de afgelopen 12 maanden werden gevaccineerd. Toch wordt vastgesteld dat meer dan één op de tien vrouwen van 30-34 jaar (10,6%) de afgelopen 12 maanden zijn gevaccineerd, hoewel zij niet langer tot de doelgroep behoren.

Tot besluit, in België ligt de vaccinatiegraad voor de drie onderzochte pathogenen ver onder de internationale doelstellingen. Zo zou bijvoorbeeld voor griep minstens 75% van de risicopopulatie in het seizoen 2018-2019 gevaccineerd moeten zijn geweest, maar dit was slechts het geval voor 46,2%. Algemeen gezien wordt de neerwaartse trend in de vaccinatiegraad, zoals in België, het afgelopen decennium in de meeste Europese landen waargenomen.

Tabel 17 | Evolutie van de vaccinatiegraad in het Brussels Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Vaccinatie tegen griep						
Percentage van de bevolking dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	20,6	26,8	30,4	27,7	29,0	31,8
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	20,6	26,8	30,4	33,1	34,6	37,9
Percentage van de risicopopulatie dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	41,1	49,9	53,7	53,6	56,1	56,8
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	15,3	20,9	24,5	26,9	24,5	26,6
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	34,4	43,1	48,5	46,9	45,6	45,7
Percentage van de bevolking dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	14,0	19,4	23,9	21,6	20,5	22,6
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	32,1	40,1	47,1	45,0	43,7	46,2
Vaccinatie tegen pneumokokken						
Percentage van de bevolking van 45 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	8,1	7,7	5,7	6,1
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	12,6	11,0	8,5	8,6
Vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
Percentage van de vrouwen van 10 tot 44 jaar dat ooit gevaccineerd werd tegen het HPV	-	-	-	-	17,8	26,4
Percentage vrouwen van 10 tot 44 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	3,4	3,0
Percentage vrouwen van 12 tot 20 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	13,3	10,7
Verdeling (%) van de vrouwen van 10 tot 44 jaar volgens het tijdstip sinds de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
In de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	19,3	11,4
Meer dan 1 jaar, maar niet meer dan 2 jaar geleden	-	-	-	-	26,0	19,1
Meer dan 2 jaar, maar niet meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	39,0	30,1
Meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	15,6	39,3

Tabel 18 | Evolutie van de vaccinatiegraad in het Vlaams Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Vaccinatie tegen griep						
Percentage van de bevolking dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	21,6	29,5	33,5	31,7	34,7	39,8
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	21,6	29,5	33,5	37,6	41,2	47,3
Percentage van de risicopopulatie dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	43,0	54,3	57,0	58,8	61,9	65,7
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	15,3	22,5	26,3	29,9	28,7	31,9
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	35,1	46,3	51,6	50,3	50,5	51,8
Percentage van de bevolking dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	13,8	20,6	25,2	24,0	24,0	26,5
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	32,3	42,8	48,6	47,9	47,5	51,9
Vaccinatie tegen pneumokokken						
Percentage van de bevolking van 45 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	6,6	6,9	5,5	6,1
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	10,2	9,7	8,0	8,8
Vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
Percentage van de vrouwen van 10 tot 44 jaar dat ooit gevaccineerd werd tegen het HPV	-	-	-	-	23,9	28,6
Percentage vrouwen van 10 tot 44 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	4,5	3,0
Percentage vrouwen van 12 tot 20 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	16,9	10,0
Verdeling (%) van de vrouwen van 10 tot 44 jaar volgens het tijdstip sinds de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
In de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	19,0	10,5
Meer dan 1 jaar, maar niet meer dan 2 jaar geleden	-	-	-	-	27,3	18,6
Meer dan 2 jaar, maar niet meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	36,4	35,0
Meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	17,4	35,8

Tabel 19 | Evolutie van de vaccinatiegraad in het Brussels Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Vaccinatie tegen griep						
Percentage van de bevolking dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	24,6	25,0	26,4	24,9	22,5	23,1
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	24,6	25,0	26,4	30,1	27,2	28,1
Percentage van de risicopopulatie dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	44,7	47,1	50,8	51,0	51,5	49,1
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	19,0	20,2	20,6	24,5	18,3	18,2
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	38,8	41,7	44,1	44,8	41,2	38,5
Percentage van de bevolking dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	17,1	20,6	20,0	19,2	14,8	14,6
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	35,7	41,1	41,4	43,2	38,7	35,4
Vaccinatie tegen pneumokokken						
Percentage van de bevolking van 45 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	10,3	11,3	7,7	6,7
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	16,3	15,3	12,7	10,4
Vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
Percentage van de vrouwen van 10 tot 44 jaar dat ooit gevaccineerd werd tegen het HPV	-	-	-	-	10,1	20,0
Percentage vrouwen van 10 tot 44 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	1,9	2,2
Percentage vrouwen van 12 tot 20 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	5,8	8,5
Verdeling (%) van de vrouwen van 10 tot 44 jaar volgens het tijdstip sinds de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
In de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	19,7	10,8
Meer dan 1 jaar, maar niet meer dan 2 jaar geleden	-	-	-	-	18,3	19,0
Meer dan 2 jaar, maar niet meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	50,0	22,2
Meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	11,9	48,0

Tabel 20 | Evolutie van de vaccinatiegraad in het Waals Gewest 1997-2018

	1997	2001	2004	2008	2013	2018
Vaccinatie tegen griep						
Percentage van de bevolking dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	17,3	22,3	26,1	21,4	21,3	21,2
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	17,3	22,3	26,1	25,8	25,5	25,1
Percentage van de risicopopulatie dat ooit gevaccineerd werd tegen griep	37,2	43,6	49,2	45,6	47,1	43,9
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	14,0	18,3	22,3	22,1	19,1	20,3
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in de afgelopen 12 maanden	32,0	38,3	44,7	41,8	38,4	37,4
Percentage van de bevolking dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	13,2	17,0	22,7	18,1	16,1	18,7
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen griep in het afgelopen griepseizoen	30,4	35,4	45,9	40,9	38,1	39,3
Vaccinatie tegen pneumokokken						
Percentage van de bevolking van 45 jaar en ouder dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	10,0	8,2	5,5	6,0
Percentage van de risicopopulatie dat gevaccineerd werd tegen pneumokokken in de afgelopen vijf jaar	-	-	15,5	11,8	8,1	7,8
Vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
Percentage van de vrouwen van 10 tot 44 jaar dat ooit gevaccineerd werd tegen het HPV	-	-	-	-	10,8	25,5
Percentage vrouwen van 10 tot 44 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	2,2	3,4
Percentage vrouwen van 12 tot 20 jaar dat gevaccineerd werd tegen het HPV in de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	8,9	12,6
Verdeling (%) van de vrouwen van 10 tot 44 jaar volgens het tijdstip sinds de vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV)						
In de afgelopen 12 maanden	-	-	-	-	20,6	13,2
Meer dan 1 jaar, maar niet meer dan 2 jaar geleden	-	-	-	-	24,1	20,0
Meer dan 2 jaar, maar niet meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	44,7	24,1
Meer dan 5 jaar geleden	-	-	-	-	10,6	42,8

CONTACT

Stefaan.demarest@sciensano.be

MEER INFO

Bezoek onze website
www.sciensano.be

Sciensano • Juliette Wytzmanstraat 14 • 1050 Brussel • België
T +32 2 642 51 11 • T pers +32 2 642 54 20 • info@sciensano.be • www.sciensano.be

Verantwoordelijke uitgever: Myriam Sneyers, Algemeen directeur • Juliette Wytzmanstraat 14 • 1050 Brussel • België